

Міфопоетичний образ України в гоголівських „Вечорах на хуторі біля Диканьки”

Ключові слова: *романтизм, цикл повістей, узагальнений образ, міфологізація, міф, фантастика.*

Успіх українських повістей Гоголя був зумовлений, окрім інших причин, новаторським підходом до висвітлення образу України. У збірці „Вечори на хуторі біля Диканьки”, як справедливо зауважив Ю. Манн, була художньо реалізована „нова концепція України, як цілого материка на карті всесвіту, з Диканькою, як своєрідним центром” [4, с.370-371]. У працях сучасних гоголезнавців, як вітчизняних так і зарубіжних (Н. Крутікової, М. Поповича, В. Звиняцковського, О. Ковальчука, Ю. Луцького, Г. Грабовича, О. Киченка та інших), помітні спроби переосмислення ранньої творчості письменника. У радянські часи домінувала думка про синтез романтичних та реалістичних начал у перших гоголівських повістях (реалістичність, як правило, убачалась в зображенні побуту і в комізмі). Сьогодні очевидно, що Гоголь, як справжній романтик, умів перетворювати реальність у міф.

Ще сучасники М. Гоголя помітили, що створений ним образ „Малоросії” характеризується надзвичайною свіжістю і оригінальністю. О.Пушкін у своєму відгуку на першу гоголівську збірку писав про „справжню веселість, щирю і невимушену”, про „поезію” „Вечорів на хуторі біля Диканьки”, але разом з тим передбачав напади на молодого автора. І він не помилився. Так, М. Полевой, один з перших рецензентів збірки, не сприйняв того пієтету, з яким була змальована природа України, і назвав Гоголя „самозванцем-пасічником”, „москалем”, висловивши звинувачення, несправедливість якого очевидна. До здобутків автора він відносив лише те, що той „розрив скарб малоросійських легенд і приказок”, хоча, на думку критика, не зміг скористатися нею. Набагато ближче до розкриття гоголівського задуму підійшов М. Наєждін, який убачав заслугу Гоголя в

„істинності” створених ним повістей, а також у тому, що від його творів „віє” Україною, „вони розфарбовані українськими фарбами, освітлені українським світлом”. Він відмітив, що Україна постає у творах письменника як колиска слов’янства, і назвав її „слов’янською Авзонією” [7, с.29-31].

Суперечки навколо першої збірки Гоголя відродилися наприкінці 1850-х – на початку 1860-х років. Зокрема, П.Куліш, оцінюючи її в контексті творчості Т. Шевченка і Г. Квітки, акцентував увагу на невідповідності багатьох епізодів і фрагментів українській дійсності. У своєму циклі статей „Гоголь як автор повістей із українського життя” П.Куліш навів достатньо аргументів на користь того, що „гоголівська Україна в натурі не існує”, що автор повістей змальовує український народ „крізь якесь рожеве скло” [3, с.65-64]. А М. Максимович висловлював з цього приводу іншу думку, вважаючи, що в кожному з персонажів, зображених письменником, живе „щирий українець”, угаданий і представлений так, як малювала своїх героїв народна поетична муза”. Незважаючи на різні підходи до оцінки перших гоголівських повістей, учасників полеміки об’єднувало те, що майже всі вони підкреслювали міфічний, міфопоетичний характер створеного письменником образу, хоча саме слово „міф” при цьому і не вживалось. Міфологізація української дійсності в „українських” повістях Гоголя підкреслювалась також в працях А. Белого, В. Розанова, В. Гіппіуса та інших дослідників.

Текст першої гоголівської збірки свідчить про те, що схильність до гіперболізації є однією з характерних особливостей художнього мислення письменника. Так, в повісті „Сорочинський ярмарок” небо – „голубой неизмеримый океан”, ярмарок – „огромное чудовище”; в „Страшній помсті” – „редкая птица долетит до середины Днепра”, „ему нет равной реки в мире”, „нет ничего в мире, что могло бы прикрыть Днепр”. У цій особливості Гоголя – бачити всі предмети і явища не в їх дійсному, а в граничному, гіпертрофованому вигляді – полягала, як уважав В.В. Розанов, поезія його українських повістей, зовсім не схожа на просту дійсність „Малоросії”. Думка про те, що Гоголь у своїх „Вечорах” створив власний міф про Україну,

утвердилась у сучасному літературознавстві. Зокрема, Г. Грабович доводить, що міф є одним із провідних елементів естетичної поліфонії творчості Гоголя. Справедливим є також твердження дослідника про те, що в „Вечорах” ми маємо справу з міфічними оповіданнями, які можна розглядати як варіанти великого міфу – міфу про Україну. Підкреслюючи спільність міфічних структур в окремих повістях гоголівської збірки, учений зазначає, що „міфічна структура „Диканьки” й інших „українських” творів як цілості просто ігнорувалася” [2, с.86].

Міфопоетичний образ України слід віднести до структуроутворюючих у першій збірці „українських” повістей Гоголя. Він відіграє важливу роль у їх об’єднанні в єдиний цикл поряд з такими циклоутворюючими ознаками, як композиційна рамка, єдність місця й часу, наявність оповідачів, оповідна манера та інші. Починаючи з передмови, автор постійно підкреслює українські елементи, якими пронизаний увесь текст збірки. Зокрема, вони на першому плані у протиставленнях Диканька – Петербург, „наші” хутори, вечорниці – „ваші” хорони й бали. У кожній із повістей Гоголь зумів сказати власне, нове слово про Україну, про її звичаї, повір’я, легенди, пейзажі, побут, героїчне минуле, особливості національного характеру. Створений ним узагальнений образ України пройнятий веселістю та легким сумом, козацьким колоритом. Україна у Гоголя не просто екзотична країна, якою милується подорожуючий спостерігач, представник іншої національності. Письменник зобразив її „зсередини”, як людина, яка добре знає українське життя. Він спробував виразити душу народу, до якого належав, показати зв’язок сучасного з досить невизначеним (у плані точних часових вимірів) історичним минулим, що є характерною ознакою міфологічних структур.

Християнські та язичницькі мотиви тісно переплетені в художній системі першої гоголівської збірки і разом з тим різко протиставлені. Дохристиянські вірування й уявлення, образи демонологічних істот відіграють важливу роль у „Вечорах”. Створюючи власну міфічну „реальність”, письменник використовує зразки слов’янської міфології.

„Нечистий” у його повістях протиставляється християнській душі, зокрема душі козака-запорожця. Таку антитезу спостерігаємо в повістях „Зачароване місце”, „Страшна помста” та інших. Народна сміхова культура, як справедливо зауважив Ю. Манн, виробила традицію дедемонізації, одомашнювання сил зла [4, с.20]. Так, в „Ночі перед Різдвом” чорт постає в комічному вигляді, а письменник вимальовує такі деталі його портрета, які говорять про те, що це свій, український чорт. Його „узенькая, беспрестанно вертевшаяся и нюхавшая все, что не попадалось на пути, мордочка оканчивалась, как и у наших свиней, кругленьким пяточком...” [1, с.96]. Такі деталі надають гоголівському образу чорта рис домашності. Аналогія бісівського і людського спостерігається в зображенні нечистої сили, прикладом чого може слугувати образ чорта-„франта” та чорта-гуляки в повістях „Ніч перед Різдвом”, „Сорочинський ярмарок”, „Вечір напередодні Івана Купала”.

Як і у інших романтиків, художній світ у творах Гоголя роздвоюється. Це світ, з одного боку, реальний, земний, світлий, денний (ярмарки, колеса, горшки, галушки, „розкішний” день в „Малоросії”, Грицьки, Параски), а з іншого боку – світ чарівної фантастики, нічний, темний (русалки, чорти, відьми, чаклуни). При цьому фантастика у Гоголя тісно пов’язана з міфологією. І цей зв’язок такий тісний, що можна говорити про міфологізований характер гоголівської фантастики.

Розколотість світу в гоголівських повістях має свої особливості: люди, і міфологічні істоти знаходяться тут в одному просторі і діють в одному часі. Так, Солоха з „Ночі перед Різдвом” постає як відьма і разом з тим – як звичайна жінка. Вона може літати на мітлі, зустрічатися з чортом і з реальними односельцями. Чаклун із повісті „Страшна помста” теж має багато личин: він і козак, і батько Катерини, і особа, яка протиставлена народу – ворог, зрадник.

Демонологічні мотиви набувають великого значення у художній структурі таких повістей, як „Майська ніч, або Утоплениця”, „Вечір

напередодні Івана Купала”, „Ніч перед Різдвом”. У цих творах важливу роль відіграє образ відьми, який часто зустрічається в народних казках і легендах. Письменник змальовує різні типи відьми як розповсюдженого в українській демонології персонажа: у повісті „Майська ніч” – відьма-мачуха, у „Вечорі напередодні Івана Купала” – відьма-чаклунка, у повісті „Ніч перед Різдвом” відьма – коханка чорта.

У повісті „Майська ніч” молода дружина сотника, „рум'яна и бела собою”, виявляється суворою мачухою, страшною відьмою, яка вміє перетворюватися в інші істоти і здатна творити зло. Саме вона стає причиною загибелі панночки. У повісті „Пропала грамота” відьми „разряжены, размазаны, словно панночки на ярмарке”. У повісті „Вечір напередодні Івана Купала” відьма „с лицом, как печеное яблоко” – страшна чаклунка, яка з'являється в образі чорної собаки, а потім кішки і штовхає Петруся Безродного на злочин. Гоголівська Солоха не справляє такого страшного враження, можливо, тому, що живе у двох світах. У звичайному житті вона „добрая баба”, що вміла причаровувати до себе козаків, а в таємничому нічному світі ця жінка здатна на справжні чудеса.

В інтерпретації письменника русалки – символ краси водної стихії. Їх зображення в повісті „Майська ніч” теж має міфопоетичний характер. Появі русалок у творі передуює опис чарівного нічного пейзажу („неподвижный пруд”, „раскаты соловья”, „странное упоительное сияние”, „серебряный туман”). Русалка дається у сприйнятті молодого парубка, зачарованого її красою: „бледна, как полотно, как блеск месяца; но как чудна, как прекрасна!” Подруги русалок також постають у незвичайному, поетичному висвітленні: „девушки в белых, как луг, убранный ландышами, рубашках, которые мелькали в тонком серебряном тумане” [1, с.76]. Прикметно, що в джерелах народної творчості образ русалки є значно простішим. У неї довге зелене волосся і зелені очі. У повісті Гоголя „Майська ніч” русалки надзвичайно привабливі, хоча в слов'янській міфології вони були символами небезпеки, яка переслідує людину. Прадавні уявлення про русалок знайшли

втілення у повісті Гоголя „Страшна помста”. Описи русалок наближені тут до народних уявлень. Вони підсилюють містичний колорит повісті: це „некрещеные дети”, „погубившие свои души девы”, які ридають і сміються зграями вибігають з води. Вони надзвичайно привабливі: „вода, звучно журча, бежит с длинных волос на землю, и дева светится сквозь воду, как будто бы сквозь стеклянную рубашку; уста чудно усмежаются, щеки пылают, очи выманивают душу... она сгорела бы от любви, она зацеловала бы...” [1, с.164]. Проте описи русалок, оповиті ореолом чарівності, завершуються авторською пересторогою: „Беги, крещеный человек! Уста ее – лед, постель – холодная вода; она защекочет тебя и утащит в реку”. Антитеза „некрещеные дети” – „крещеный человек” підкреслює ворожість язичницьких стихій і християнських уявлень.

Християнські і язичницькі уявлення тісно переплітаються в художній тканині „Вечорів”. Багато язичницьких образів зустрічається в повістях „Майська ніч” і „Сорочинський ярмарок”. Наприклад, в „Майській ночі” є згадки про світове дерево, яке у давніх слов’ян символізувало структуру світу, єдність трьох царств – неба, землі і потойбічного світу. Героїня повісті Галя розповідає, що є „в какой-то далекой земле, такое дерево, которое шумит вершиной в самом небе, и Бог сходит по нем на землю ночью перед светлым праздником” [1, с.57]. М. Попович, коментуючи цей епізод, підкреслює, що „Галя уявляє зв’язок неба і землі по-язичницькому, у вигляді світового дерева”, а більш освічений Левко, поет і музикант інтерпретує язичницьку образність по-своєму [6, с.61]. В уявленнях Левка язичницькому образу світового дерева відповідає образ драбини – від неба до самої землі, по якій Бог спускається на землю.

„Сорочинський ярмарок” починається з опису літнього дня в „Малоросії”, в якому образи неба і землі також мають символічну природу. Гоголь змальовує „голубой неизмеримый океан, сладострастным куполом нагнувшийся над землею <...>, обнимая и сжимая прекрасную в объятиях своих”, а пісні жайворонка летять по повітряних східцях „на влюбленную

землю”. У цих описах знайшли відображення уявлення прадавніх слов’ян про шлюб бога Неба і богині Матері-землі.

Автор „Вечорів” виявляє підвищений інтерес до слов’янської демонології. Але в усіх повістях, де присутні її представники, нечиста сила як утілення зла, карається. У боротьбі з нею підкреслюється значення християнських святинь і символів, зокрема хреста, хресного знамення, кропила, святої води, ікон. Згадок про них в текстах гоголівських повістей, на перший погляд, небагато, але вони відіграють надзвичайно важливу роль в авторській концепції світу, невід’ємною частиною якої є християнська культура. Християнські елементи особливо відчутні в „былях”, які розповідає дячок Диканської церкви Фома Григорович. Так, згадавши про свого діда в повісті „Вечір напередодні Івана Купала”, він не забуває додати – „царство ему небесное!”, а коли йдеться про лукавого і його витівки, зауважує: „чтоб ему собачьему сыну приснился крест святой”. Подібні акценти зустрічаються і в інших повістях гоголівської збірки, де оповідачем виступає Фома Григорович. Єдиним засобом спасіння від нечистої сили є для нього хресне знамення. В „Зачарованому місці” дід кладе хрести, якщо почує про прокляте місце. Тут чорт – „враг господи Христа”. Йому не можна вірити, адже це він підсунув діду замість скарбу горщик з усіляким сміттям. Мотив продажу душі чорту є одним з основних у повісті „Вечір напередодні Івана Купала”, у якій декілька разів згадується про хресне знамення як єдиний засіб від нечистої сили: „отец Афанасий ходил по всему селу со святою водою и гонял черта кропилом” [1, с.54].

Повість Гоголя „Ніч перед Різдвом” можна розглядати як один із ранніх зразків різдвяної повісті. По-перше, свято Різдва є центральною „подією” твору, першопричиною всіх чудес і пригод, які в ньому відбуваються. По-друге, веселий, урочистий, різдвяний настрій пронизує весь текст твору. По-третє, у повісті багато різдвяних символів, згадок про обряди, які пов’язані з цим святом і тісно переплетені з дохристиянськими віруваннями і звичаями. У контексті повісті різдвяна ніч та свято Різдва

набувають символічного змісту, стають символами боротьби світла і п'тьми, перемоги Святого Духа над злим духом. Гоголівський сміх над чортом та іншою нечистою силою ясний і прозорий. Вже на початку повісті не випадково звучать урочисті нотки, відчутні елементи високого стилю: „Последний день перед Рождеством прошел. Зимняя ясная ночь наступила. Глянули звезды” [1, с.95]. У подальшій розповіді Гоголь не буде жаліти слів і фарб, щоб передати всю чарівність цієї „української” ночі. До зимової різдвяної ночі можна застосувати такі ж епітети, які автор вжив, змальовуючи весняну ніч у повісті „Майська ніч” – „Божественная ночь! Очаровательная ночь!” Проте тривожні настрої, які домінують у „Майській ночі”, змінюються тут веселощами і сміхом. Використовуючи термінологію М. Бахтіна, можна сказати, що тут звучить „карнавальний сміх”, а атмосфера свята визначає особливості сюжету та образної системи повісті. Гоголь змальовує ніч перед Різдом в українському селі як веселе дійство, що супроводжується сміхом, веселою піснею, жартами колядників, які, здавалось, „всю ночь напролет готовы были повеселиться”. У відповідності з давніми віруваннями усіяка нечисть проявляла особливу активність саме в ніч перед Різдом, а сміх і веселощі колядників відганяли її.

Сміх над чортом та його витівками можна розглядати як один із провідних мотивів у ранній творчості Гоголя, і, зокрема, в повісті „Ніч перед Різдом”. Проте є в цьому творі епізоди, які безпосередньо стосуються української історії, а сміх набуває специфічного для гоголівського стилю забарвлення, стаючи знаменитим „сміхом крізь сльози”, що характерний для більш пізньої творчості письменника. Йдеться про епізод, пов'язаний з перебуванням запорожців у Петербурзі та про зустріч представників запорозького війська з царицею Катериною II. Якщо врахувати те, що українська тема є центральною, ключовою в гоголівських „Вечорах”, то вказані епізоди набувають особливої ваги не тільки в контексті повісті, а й у контексті всього циклу. У фантазмагоричному світі повісті „Ніч перед

Різдвом” органічно поєднані не тільки світло і п'ятьма, язичницьке і християнське, веселощі і сум, а також фантастичне й історичне.

Відомо, що спроби козацької старшини врятувати Запорозьку Січ не увінчались успіхом. Оплот козацтва – Січ була остаточно зруйнована у 1775 році, козацьке військо припинило існування, а разом з ним щезла і козацька свобода. Катерині II не потрібна біла у межах своєї держави армія волелюбних козаків, не передбачуваних у своїх політичних симпатіях і орієнтаціях.

Ніяких прямих висловлювань і заяв з цього приводу в гоголівській повісті немає. Але є натяки, інколи досить прозорі, чимало інформації на цю тему міститься у підтексті. Наприклад, є згадка про те, що восени запорожці „ехали из Сечи с бумагами к царице” через Диканьку. Про це згадує Вакула, який з їхньою допомогою побажав потрапити до царського палацу. Про зміст паперів, які везли козаки, не важко здогадатись. Гоголь зумисне підкреслює вдавану простоту, а точніше – простакуватість делегатів з України, особливості їхньої мови, змішуючи українські слова з російськими. Він дає зрозуміти читачеві, що козаки давно вже не вільні у своїх учинках. Вони не можуть прямо сказати того, що думають, а змушені озвучувати те, чому навчив їх Потьомкін. Автор виділяє „чуже” слово в тексті курсивом. Вкладене в уста запорожців, воно сприймається як чужорідний елемент. Йдеться, зокрема, про звернення до Потьомкіна (*„Та вси, батько!”*), до Катерини (*„Та спасиби, мамо!”* *„Як же, мамо!”*). Комізм ситуації підсилюється в епізоді, коли запорожці падають перед царицею на коліна і не бажають вставати: *„Не встанем, мамо! не встанем! умрем, а не встанем!”* – кричали запорожцы” [1, с.128]. А Потьомкін у цей час „кусал себе губы”. У змалюванні даної ситуації – неприхована авторська іронія. І тільки один раз ця іронія щезає, коли крізь масу хитрих лицемірних промов, які змушені проголошувати козаки, „по науцению”, проривається щире слово обурення і протесту: *„Помилуй, мамо! Зачем губишь верный народ? чем прогневили? Разве держали мы руку поганого татарина; разве соглашались с чем-либо с*

турчином; разве изменили тебе делом или помышлением? За что ж немилость?” [1, с.128-129]. Ці запитання запорозького козака, сповнені здивування і гніву, залишаються у тексті повісті риторичними фігурами, як і слова Катерини II: „Так чего же вы хотите?” Наче граючи з читачем, використовуючи прийом умовчання, автор у надзвичайно відповідальний момент переключить увагу на коваля Вакулу та на його питання про „черевички”. У цьому фрагменті повісті багато деталей з підтекстом. Так, Вакула, почувши, що запорожець, який добре знав „грамотный язык”, у розмові з царицею використовує „мужицкое наречие”, подумав: „Хитрый народ! <...> верно, недаром он это делает” [1, с.130]. У зв’язку з цим мимоволі напрошується думка про те, що хитрий автор не випадково залишив важливе питання без відповіді. А втім, читач і так про все здогадався. Силою своєї уяви письменник приурочив появу козаків у царському палаці до різдвяної ночі. Очевидно, вони сподівалися на чудо, на повернення своїх прав і свобод. Але чуда не сталося. Як говорить народна мудрість – „біс поплутав”. Гоголь „оживляє” народне прислів’я. У відповідності з логікою розвитку сюжетної дії тут не обійшлося без втручання нечистої сили, а точніше – чорта, з допомогою якого Вакула потрапив до царського палацу, вибрався звідти, і який, втрутившись у потрібний момент, сприяв здійсненню його мрії – виконати бажання своєї коханої, доставши для неї „черевички”.

У фіналі повісті є ще одна по своєму значима згадка про запорожців. Намальовані Вакулою на дверях своєї хати „козаки на лошадях, с трубками в зубах” – своєрідні символи героїчного минулого, яке назавжди залишиться в народній пам’яті.

У повісті „Страшна помста” Гоголь знову повернеться до козацької тематики, створивши образ Данила Бурульбаша. Це герой з типовим козацьким світосприйняттям. За допомогою цього образу письменникові вдалося передати справжню романтичну тугу – тугу за минулим. Данило, якому довелося воювати з Сагайдачним, згадує про його гетьманування як

про золоті часи: „Он был еще жив, честь и слава нашего войска, старый Конашевич! <...> Старый гетман сидел на вороном коне. Блестела в руках его булава; вокруг сердюки; по сторонам шевелилось красное море запорожцев. <...> Эх, если бы ты знала, Катерина, как резались мы тогда с турками!” [1, с.156]. І навпаки, період розбрату змальований у повісті як важкі часи. Данило жалкує про те, що „порядку нет в Украине: полковники и есаулы грызутся, как собаки, между собой <...> Шляхетство наше все переменяло на польский обычай, <...> продало душу, принявши унию” [1, с.156]. Ідеї розбрату у творі протиставляється ідея побратимства. Вона втілена в образі Данила Бурульбаша, який добре знає, що таке козацькі серця („Казацкие сердца, когда встретятся где, как не выбьются из груди друг другу навстречу!”). На початку повісті Данило постає як названий брат осавула Горобця, що нагадує про звичай побратимства, розповсюджений серед козаків. Данило долає немалу відстань, щоб потрапити на весілля до сина Горобця. Але коли загроза нависає над Бурульбашем, на допомогу йому поспішає старий осавул Горобець. Про цього персонажа в повісті сказано небагато, проте він відіграє важливу роль у її художній структурі. Осавул є носієм ідеї побратимства. Він з’являється у важкі, кризові моменти. Так, він хоче врятувати Катерину після смерті Данила і забирає її до себе в Київ. Мотив побратимства звучить і у фіналі повісті „Страшна помста”, де розповідається про двох козаків – Петра й Івана, які колись жили так, як брат з братом і все ділили пополам. Дума, яку проспівав старий бандурист наприкінці твору, є нагадуванням про те, що порушення законів побратимства – гріх, який карається Богом. У думі сліпого бандуриста доісторичні часи характеризуються дородовою свідомістю, а в епізодах про Данила Бурульбаша час має підкреслено історичний характер.

У „Страшній помсті” більшою мірою, ніж в інших повістях циклу, відчутне прагнення Гоголя підкреслити історичний колорит, передати деталі старовинного побуту. Власне побутових деталей у цьому творі небагато, але вони надзвичайно вагомі. Наприклад, опис весілля на початку твору.

Згадуючи про те, як любили колись попити, поїсти, повеселитися, автор називає тільки обрядові напої та хліб, який підносили гостям: „варенуху с изюмом и сливами и на немалом блюде каравай”. Описи народних звичаїв та побутових деталей нагадують у Гоголя стилізацію під фольклор. Про це свідчать особливості ритміки і лексики таких епізодів, як плач Катерини за паном Данилом та інші.

Проза Гоголя має поетичний характер. Його твори вирізняються надзвичайно яскравою кольоровою гамою. Наприклад, у пана Данила „красный верх козацкой шапки”, „золотой пояс на красном жупане”, а у пані Катерини – „сукня и исподница из голубого полубатенеку, сапоги с серебряными подковами”. Ці деталі свідчать про етнографічну точність гоголівських описів, а постійні епітети („алая кровь”, „белое тело”, „ясные очи”) – про тісний зв’язок з фольклором.

Вже в ранній період творчості Гоголь виявляв схильність до використання як готових міфів і міфологічних мотивів, так і до власної міфотворчості. У збірці „Вечори на хуторі біля Диканьки” він створив власний міф про Україну, який вирізнявся свіжістю і неповторністю у контексті романтичної літератури тих часів.

Література.

1. Гоголь Н.В. Собр. соч.: В 7 т. – Т.1. Вечера на хуторе близ Диканьки. – М., 1984.
2. Грабович Г. Гоголь і міф України // Сучасність. – 1994. – №9. – С.77-95.
3. Кулиш П.А. Гоголь как автор повестей из народной жизни // Основа. – 1861. – Сентябрь. – С.56-68.
4. Манн Ю.В. Гоголь // История всемирной литературы: В 9 т. – М., 1989. – Т.6. – С.370-371.
5. Манн Ю.В. Поэтика Гоголя. 2-е изд., доп. – М., 1998.
6. Попович М.В. Микола Гоголь. Роман-есе. – К., 1989.
7. Русская критическая литература о произведениях Н.В.Гоголя. Ч.1. Хронологический сборник критико-библиографических статей. Собрал В.Зелинский. Изд. 3-е. – М., 1903.

Key words: *romanticism, cycle of stories, generalized figure, mythologization, myth, the fantastic*

Annotation

The author of the article concentrates attention on the generalized figure of Ukraine in Gogol's cycle "Evenings in the small village near Dykan'ka" and proves that this figure has mythopoetical character. The object of investigation in the article is Slavonic demonology, the Cossack past, connection with Ukrainian folklore, poetical language in the first collection of the writer's stories.